

beteg macskák akárhányszor skatulyák mélyére bujtak s naphosszat nem hagyták el helyüket. Hívásra nem reagáltak, s 4-5 napon keresztül ételhez sem nyultak. A beteg ember nem háritja el feltétlenül a társaságot, sőt akárhányszor kívánja azt. A beteg ember, ha étvágytalan is, igyekszik táplálkozni, abban a feltevésben, hogy ezzel is erősíti ellenállását a betegséggel szemben. Az állat az más. Az ő ösztöne „okosabb“, mint az ember okoskodása. Betegségében valamennyi funkcióját „leállítja”; nem eszik, nem mozog, ellenben valósággal átalussza a bajt. Nyilván a szervezetnek ez abszolút pihenése, e szinte fakiri mozdulatlan-ság, s a funkciók végtetekig való lefokozása a szervezet regenerálódásának mélyebb érdekében van, s az ösztönök primitívül bölcs megnyilatkozása. Annál viharosabb a lábbadozás ideje; mintha az állat utánapótolni igyekeznék azt, amit betegségében elmulasztott. Legelsőben az étvágy jelentkezik, s ezt — megragadóan — az egyetlen felgyógyult állatnál — egy emocionális megnyilvánulás előzte meg. A krízis estéjén a macska magától elkezdett dorombolni, s mikor ezt az ismerős muzsikát meghallottuk, felállítottuk a vidám prognózist. Így is volt. Megmenekült. És beszéd híján, zenei nyelven, dorombolásával adta tudtunkra győzelmét a betegség felett. Ezt nem kell szószertint venni, minthogy a dorombolás dallamának nincs is szövege, de maga a dorombolás a megelégedettség, a jóleső érzés jele. Az étvágy jelentkezését nyomon követte a játékosztön feléledése. Előbb csak tétova-bágyadtan reagált játékos kísérleteinkre, de amint testi állapota feljavult, játékosztöne ismét korlátlan kedvvel bontakozott ki. És mert játszótársai kimultak, nyugósködő unalmában, amelynek sajátos hangokkal kifejezést is ad, nemcsak velünk negédeskedik, s kezdeményezi a játszást, hanem a fiatalabb kutyákhoz is dörzsölködik, játékra ingerli őket, s láthatóan tudatos kísérletekkel provokálja azt. Mert a játék épp oly ősi, vitális eleme, akárcsak maga a táplálkozás.

EGY VARÁZSLÓ KALANDJAI BERLINBEN

Irta: REMENYIK ZSIGMOND

A füstben Rudolf Hexner asztala körül, a szagos leánderek, kaktuszok és kerti sások között felismerhetetlen alakzatok gomolyognak. A varázsló mereven tekint maga elé, előtte üvegben három deci bor áll, amelyből még semmit sem fogyasztott. Amint megpillantja a szumátrai Rist, a volt sanfranciskói szakács Kopping urat és Schlézinger Alfréd ügynököt, azonnal felderül és tenyerével letörli maga mellett a padot, hogy helyet adjon vendégeinek. „Nagyon elhagyatott vagyok itt” — mondja Rudolf Hexner varázsló és kis pléhdobozban cigarettát kotor elő feneketlen zsebéből, körülményesen rágyújt egy cigarettára, anélkül, hogy valakit is megkínálna vendégei közül. „Nagyon elhagyatott vagyok itt, tehát nagyon örülök, ha valaki megemlékezik még rólam és meglátogat” — folytatja tovább. „Különben milyen idő van odakint?”

— Az eső elállt és előbujt a hold — mondja az ügynök, aki a varázslóval szemben egy gyalulatlan székre telepedett. Rudolf Hexner bólint és kitekint a korcsmaablakon. Kint az uccán a szembenlévő ház ablakávan valóban visszatükröződik a hold, sápadtan, egy fa csupasz galyai között. A *Goldene Löwe* tulajdonosa, R. Bráms, egy-egy korsó sört helyez a vendégek elé szótlanul és újból visszamegy helyére, a pult mögé. A

varázsló panaszkodik, hogy fázik. Különben is egészen közömbös dolgokról beszél, kissé dicsekvően és rátartian ugyan, de keresetien kifejezésekkel és vidékies dialektusban. Szeme mosolygós és látszik rajta, hogy pillanatnyi sikertelensége dacára sem elégedetlen. Az ügynök áhitattal hallgatja, le nem véve róla a szemét.

— Amidőn elhatároztam, hogy Berlinbe jövök — mondja Rudolf Hexner kezének egy jellegzetes mozdulatával, amely beszéde alatt minduntalan visszatér, — máris tudatában voltam vállalkozásom kalandos voltával, dacára, hogy régi és igen kedves tervem volt ez már évek óta nekem. Hogy miért éppen Berlint választottam ki, amikor itt már senki sem tiszteli az ősóket, senki sem szereti hallgatni a tölgyesek suttogását, bizony az magyarázatra szorul. De ha meggondoljuk, micsoda reménytelen vállalkozás lett volna lemenni Hong-Kongba vagy Délafrikába, elhatározásomon senki sem csodálkozhatik. Hisz végeredményben nem arról van szó, hogy pár évre megállítsam a dolgok folyását, hogy még több közönyöst neveljek ennek az értelmét félreértett világnak, többről van itten szó, sokkal többről, — mondja Rudolf Hexner és félig lehunytt szemmel elgondolkozik.

Egy feltűnően sovány és igen magas férfi jön most be az ajtón, kissé meghajolva, fekete ruhában felöltő nélkül, még fekete kalapját is kezében tartva. Sovány fején gyér hajzat ül, szemei végtelenül szomorúak és erős sasorra alatt néhány elkallódott szőrszál lapul. Leül a nőkhöz anélkül, hogy hozzájuk szólna, egyiknek a kitarítottja ő. A tulajdonos R. Bráhmás már hozza is neki az adag szalámit, körözöttet és sört egy hatalmas korsóban. A sasorru leveti gallérját, izzad, maga mellé teszi az asztalra és enni kezd.

Rudolf Hexner elmosolyodik és csipkedni kezdi a szagos leánderborkor levelét. A falakra szögezett kitömött madarak üveges tekintettel néznek maguk elé a füstben.

— Tegnap éjjel a Brandenburger Thornnál engem is megszólított egy nő, mondja a varázsló restelkedő mosollyal és végigsimitja homlokát. — Olyan volt, akár egy kis egér, hosszú orral és csillogó fehér fogakkal. Kedvesen összevissza beszélt, — folytatja Rudolf Hexner tovább, — belém karolt és kért egy cigarettát. Hosszu kabátja alatt rövid szoknyácskát viselt és pullóver volt rajta. Kedves volt és kecses, igazi német nő volt, szines arccsákkal és egészben véve illatos. Hát adtam neki egy cigarettát! Kérdezte, hogy ki vagyok, mi vagyok, csoda-e, ha meghatott ennek a jó gyermeknek a nyájassága, közvetlen és érdektelen fecsegése, kedvessége és bizalmassága, amellyel előttem kiöntötte a szívét. Éjjel tizenegy óra lehetett ekkor. Megkinált cukorkával és még zsebeimbe is csusztatott néhány szemet. Minden zsebembe egyet, ott kotorászott zsebeimben egy kapu alatt, én meg mosolyogtam és szelid válaszokat adtam gyerekes és bájos kérdéseire. Majd arrafelé jött egy ór, megnézett bennünket és illetlenül megkérdezte, hogy nem szégyellem-e magam? A nő hogy elment az ór, azt mondja a kisegér, hogy menjünk be egy kávéházba s igyunk meg egy csésze teát. Mosolyogva elfogadtam meghívását és átmentünk egy kis kávéházba, ahol leültünk egy asztalhoz és a kisegér mindenféle ennivalót rendelt, palackos bort és sülteket, meg gyümölcsöt. Rosszképű pincérlegények, láttam, amint egymásra kacsintottak a hátam mögött. Az egész kávéház tömve volt, mosdatlan és piszkosszájú alakok rámvigyorogtak és egy még az asztalunkhoz is telepedett. A kisegért Gertának hívták... Éjfél után azt mondja Gerta: „No most mehetünk, apukám.“ Felemelkedtem, mosolyogtam, mert már magam is közeledni láttam az időt, hogy hazatérjek pihenni kis lakásomba. Fáradt voltam a

vitáktól és az elfoglaltságoktól, amikből egész álló nap ki nem fogytam, jöttek a pincérlegények és mindenféle papirosokat mutogatnak és azt állították, hogy a vacsorát, sülteket, gyümölcsöt és a bort nekem kell kifizetni. Mélységesen megrendültem és nem értettem az egész esetet. Jött maga a tulajdonos is és a vendégek közül néhány megtermett fickó, mintha csak erre várt volna, az asztal mellé állt és megfenyegetett. Igyekeztem velük megértetni a helyzetet, hivatkoztam küldetésemre, koromra és egész helyzetemre, most már világosan derengett előttem, hogy egy gyalázatos félreértés és egy alávaló személy áldozata lettem. Szomorúan mindezek fölött, nem volt mit tenni, fizettem és távoztam a helyiségből. A kiséger még utánam jött egy hatalmas dromedár társaságában és valami pénzt követelt tőlem elvesztegedett idejéért. „Miféle elvesztett időről beszélsz nekem, Gerta?” — kérdeztem tőle jóságosan. Már szerettem volna otthon lenni, mert meg is voltam hülve és hasmenés kinzott. A dromedár zsebredugott kézzel állott mellettünk, szemtelenül vigyorgott és csak lábait emelgette. „Ugy látszik, hogy valami elmaradt fickó vagy te apukám Pomerániából, vagy tulságosan is meg vagy kenve mindenféle hájjal, hogy ilyen ostobaságokat kérdezel. Adj ide tíz márkát és kvittek vagyunk” — mondotta. Végtelen szomorúsággal odaadtam neki a tíz márkát és zavartan távoztam. A rendőr még mindig a Brandenburger-Thornál kószált. „Nos magát most egészen biztosan beugratták, atyafi” — mondotta a rendőr. „Nagyon vigyázni kell itt Berlinben az idegeneknek” — mondotta. „Itt Berlinben nagyon vigyázni kell. Ja, ja” — mondotta. Rá sem hallgattam, csak rohantam haza. Ez történt velem tegnap éjjel — mondja Rudolf Hexner és fészkelődik helyén. Kibujik a leánderbokrok alól és távozik rövid időre. Hátramegy az udvarra és ott eltűnik egy kis bódé mélyén. A kuglizóban sötét van és minden csendes. A csapból a falon egyenletesen és zengőn csepeg a víz.

Amidőn Rudolf Hexner visszatér, már az ajtóban szembetalálja magát a sasorrú férfi merev pillantásával, aki felkönyökölve az asztalra a szalámi és körözött maradékok fölött kutató szemekkel tekint reá. A szumátrai Ris barna bőre most egészen különösen fénylik a bokrok és a kerti sáscsomók zöld árnyékaik között. A varázsló megkerüli az asztalt és elfoglalja régi helyét. Sűrű szemöldökét vakargatva figyelemmel szemléli a tulajdonost, aki két kövérkés férfival tárgyal a söntés pultja mögött. Int s azok követik őt a nyitott ajtón át.

— Hogy mi minden történt itt velem már az első héten Berlinben, — mondja a varázsló Rudolf Hexner letompított hangon és áthajolva kissé az asztalon — az különb, mint egy regény. Nem vagyok mai gyerek folytatja — már elég régen tudom, hogy az emberek önzők és ostobák, meggyőződéseikben konokak és gondolkodásuk bántóan önállótlan, de rafinériájukról csak most szereztem tudomást. Érdemes egyáltalán az emberiséget megmenteni? — ezt kérdezgettem magamtól az utóbbi napokban, elgondolkodva jelképes kalandjaimon. Lesz-e idő, amidőn megtudja ez a nép, hogy különb, mint a többiek, és képes lesz-e, hogy visszatérjen ősei szelid és őszinte hitéhez. Ezek most egyelőre az én gondjaim, — folytatja Rudolf Hexner tovább és álmodozó tekintetét a söntés menyézetére emeli, ahonnan egy kitömött sas lóg alá.

— Képzeld el, — mondja rövid szünet után, — amint megérkeztem az volt az elhatározásom, hogy a körülményekhez képest legjobban megismerem jelen társadalmunknak minden rétegét. Elvégre nem utolsó kötelessége egy filozófusnak közelebbről megismerni azt a népet, amelyet megváltani akar. Tehát még első este kikéfélttem nyulprémes beke-

csemet és beültem egy igen előkelő étterembe, gondolom az Adlon Hotel-be. Leültem vacsorázni egy magányos asztalhoz egy ukrain olajmágnás asztalának szomszédságában. Az olajmágnás kis kövér ember volt, feltűnő kockás ruhát viselt és asztala roskadozott az ingyenségektől. Szólt a zene, az étterem ebben az órában mégis elhagyatottnak tűnt. Mindenki a földig lógatta az orrát, csak a kövér olajos evett illetlenül és vidám csámcsogással, egy szóra sem méltatva társaságának tagjait, két szeretőjét és azoknak barátait. Nincs mit leplezgetni valóm, elmondom tehát az adlonbeli ismerkedésem történetét. Egy hosszú, feketeszakállú, előkelő megjelenésű férfi jött vacsora után hozzám, egyik kezét zsebében tartva, másikkal simogatva prófétai szakállát. Haja két oldalt ősült és szmokingja sötéten ragyogott. Elmondotta, hogy kanadai tőzsdés Winnipegből és figyelmesen hallgatta töprengő terveimet és igen meghatódottnak látszott. Majd félrevonva egy barátságos sarokba, pálmák és délszaki növények közé, körülbelül így szólt hozzám: „Jőjjön velem Winnipegbe, végigutazhatja velem egész Kanadát és ha kedve tartja, leviszem még Newyorkba is. Van kitűnő lakásom, autóm és nagykiterjedésű birtokom több helyen is, egyik közvetlen Alaszka határán, remek hely a pisztrángfogásra. Ön, ugy látom, meglehetősen a dolgok fölé emelkedett fickó, good old boy, amint mifelénk ezt mondani szokás, bizonyos amerikai akcentussal. Én mellettem nyugodtan töprenghet, tarthat előadásokat, revidiálhat, annyit, amennyit akar. Kap egy külön lakosztályt winniepei lakásomban, ihatik amennyi beléje fér, csak fürdenie kell, természetesen minden nap és ezekenél a fürdéseknél én asszisztálok“ — mondotta a kanadai és mélyen szemembe nézve jelentőségteljesen simogatta hosszú fekete szakállát. Majd látva, hogy nem tágitok, még így folytatta, mintegy magyarázatképpen: „Bevallom, próbálkoztam már ifjakkal, gyermekifjakkal, de ezeknek a kísérleteknek csak mérhetetlen csalódások voltak az eredményei. Kizsároltak, meghurcoltak, egyik bíróságtól a másik elé cipeltek, azért próbálkozzom meg ezuton és éppen önnel, aki, mint ahogy mondják, minden gyanúsításon felül áll.“ Megértve a szakállas fickó propozíciójának lényegét, sértődötten felemelkedtem és szóra sem méltatva otthagytam a barátságos kis sarokban a délszaki növények alatt. Ekkor jöttem rá, hogy terveimben nem számíthatok a külföldi kapitalistákra, — mondja Rudolf Hexner és hosszú körmével megvakargatja csontos állkapcsát.

— Az özvegy tábornok, hogy a vele való megható történetet is ismeressem — folytatja rövid szünet után Rudolf Hexner — seborradásos arcával, bozontos ősz üstökével úgy járkált állandóan otthonában, amelyből egy szobát részemre kiadott, mint valami sebzett oroszlán. Lakása tele léven mindenfajta trófeumokkal, hadijelvényekkel, kardokkal, térképekkel és falrafüggesztett fegyverekkel, egy kisebbfajta lőszerraktárnak tűnt. Dacára, hogy otthon állandóan papucsban járkált, két kis kutyáját és kanárimadarát tekintélytőlcsönző szigorral egzeciroztatta. Mindenfelé, az asztalokon és nyitott szekrényeken felbontott pálinkásüvegek állottak, mellettük, már úgy értem, hogy mindegyik mellett, egy-egy kis pohárral. Végtelen vitákba szállva velem kifejtette tervezetét egy végtelen hadjáratra vonatkozólag, amelyet nem tudom kikkel és nem tudom kik ellen és azt sem tudom miért készült folytatni, nem tudom mennyi ideig. A vége ennek természetesen mindennap az lett, hogy máris félig ittasan végigjárta az összes kávéházakat és hajnal felé autón hozták haza, anélkül, hogy magáról valmit is tudott volna. Tekintélytisztelő és kegyes szellem lévén, olykor magára eszmélt. Ilyenkor elhunyt feleségét gyászolta és napokon át nem evett. Két kis kutyáját és kanárimadarát is bőjtölésre kényszerítette ilyen-

kor. A szegény állatok ilyenkor vinnytak és könnyes szemekkel nyalagatták hatalmas tenyerét, amiben ő a gyásznak és az együttérzésnek csálhatatlan jeleit látva kissé megkönnyebbedett. „Nézd cimborá”, — mondotta egyizben a tábornok, nekidülve egy tálaló szekrénynek hatalmas testével, kezében tartva pálinkáspoharát — „ne csodálkozz cselekedeteimen, melyeket a magányosság és az elhagyatottság gonosz szellemei sugallanak. A magányosságnak gonosz szellemei lebegnek körülöttem, te nem látod őket ugye, pedig tele van velük az egész lakás. Feleségem meghalt, seregem elhagytak s itt vagyok egyedül, látva a rettenetes jövőt. Az uccákon megbizhatatlan és konok alakok kóborolnak, gyárakban és szervezetekben össze-vissza suttognak az emberek és egyáltalán Berlin tele van képtelenségekkel. És senki sem veszi észre a veszélyt! Ugy állok itt Berlin közepén, mint valami látnok; akire senki sem hallgat. Senki sem veszi pusztába kiáltott szavamat komolyan. Talán, ha eljőnnél velem, adnék neked kölcsön egy ruhát, egy ezredesi vagy alezredesi ruhát és jönnél velem, mint szárnysegédem, hogy tekintélyem a kávéházban valamivel nagyobb legyen. Hangoztatnád a harcra és a háborúnak szükségességét, lenne legalább valaki, aki ha előzetes megbeszélések alapján is, de igazat adna nekem. Egyszerűen megáll az eszem, úgy tűnik, hogy ez a nép ujabban a harcra való buzditást kutyába sem veszi, összeszűri a levelet a zsidókkal és ahelyett, hogy harcra gyakorlatozna, menetelne, gyujtogatna, gyilkolna és rabolna, tehetetlenek módjára békésen foglalatoskodik. Hát ezt nem lehet bírni tovább!” — kiáltotta az özvegy tábornok hatalmas testével a tálalóasztalnak dülve. Két kis kutyája haptákban állt előtte és farkukat csóválták. Hogy igénybe vegyem felajánlott ruháját és szárnysegédi minőségben propagandájának részesévé szegődjek, arra természetesen nem vállalkoztam, — mondja széles mosollyal fejét csóválva Rudolf Hexner és az asztal fölött széttárja két hatalmas, kifordított tenyerét.

A szumátrai Ris új kancsó sört rendel és egy hajtásra kiissza azt. Schlézinger ügynök áhitatosan hallgat és a volt sanfranciskói szakács, Kopping ur az asztal alatt pucolja körmeit. A varázsló Rudolf Hexner kifújja orrát és bár senki sem zavarja előadásában, csendet intve felemeli kezét.

— Még koránt sincs vége elbeszélésemnek — mondja Rudolf Hexner — képzeljék el, hogy milyen szomorúan állítottam be ezekután Horác Berger urhoz, aki szerény lakában nagyszámu családjá körében és a Kronbergerstrasse 44 szám alatt a földszinten, közvetlen műhelye mögött, mert ott folytat pékmesterséget. Berger urral is itt Berlinben ismerkedtem meg, a demokraták egyik gyűlésén, ahová akaratom ellenére is besodort egy zivatar alkalmából a tömeg. Berger ur, mint mondtam, pékmester volt, azonkívül ellátta a sütőmunkások szervezetének ügyvezető elnöki tisztét. Híjával lévén bizonyos képességeknek, melyek e tisztségek és méltóságok anyagiakra való átváltását lehetővé teszik, kizárólag két kezének, kevés tőkéjének és fizetett alkalmazottainak munkájából élt, szerény keretek között. Mikor beállítottam hozzá, igen szívesen fogadtak. Nagyszámu családján kívül még néhány hallgatag és komortekintetű férfi tartózkodott a szobában, amelynek falait Bernstein és Kautsky arcképei díszítették. Horác Berger ur ült az asztalfőn, maga mellé ültetett és körülbelül a következőket mondotta: „A gyakorlati szocializmus, amelynek bár Marx vetette meg megingathatatlan alapjait, egyéb csökevényeitől eltekintve, egyben a polgári társadalom alapjait is képezi. A tőke és munka harcában mindaddig kizárólag teoretikus eredmények mutathatók fel. A munkásság szervezkedése egyben magával vonta a munkaadók szervezkedését is és tekintetbevéve, hogy ez utóbbiak jobban fel lévén szerelve a szervezkedésre,

mozgalmuk jóval erőteljesebbé vált, mint az előbbieké. Én, mint a sütőmunkások szervezetének ügyvezető elnöke, de méginkább, mint önálló sütőiparos, erről a legautentikusabban nyilatkozhatom.“ Majd így folytatta, jelentős pillantást váltva vendégeivel a letarolt asztal fölött: „Féltékenyen örködünk mindezek ellenére is elért eredményeinkre. Nem mintha tulságosan jelentékenyek lennének azok, hanem hogy létünknek valami értelmet kölcsönözzünk, tisztán ezért. Nem vagyunk végeredményben az erdőben, kompromisszumot kötöttünk a tőke uraival, igyekezünk egészséges korlátok között tartani a mozgalmat, nehogy az valakiben kárt csináljon. Hogy bevalljam önnek őszintén a dolgok lényegét, a tőkésrend az, amely bennünket eddigi magaslatunkra felemelt és megerősített, szinte szentisített, mondhatnám, egy, ennél nagyobb és ránézve veszélyesebb mozgalom elkerülése végett. Lehetünk-e iránta tehát háládatlanok?“

— De hiszen ez rothadás, — válaszoltam kissé meggondolatlanul — rothadás, hogy enyhén fejezzem ki magam és könnyelmű merénylet a jóhiszemű és haladó munkássággal szemben, amelynek nem lévén veszteni valója, nincs is ráutalva kompromisszumokra. „Ki beszél itt haladó munkásságról és egyéb rendőri felügyelet alatt álló szervezkedésekről? Sajnálatosképpen vannak egyes turbulens elemek — folytatta gyanakvó házigazdám tovább —, amelyek a mi létünket is veszélyeztetik. Egyes bolondos fickók, tanulatlan és előképzettség nélküli sötét figurák, akik bennünket jobban gyűlölnék, mint a polgári rendet és annak egész ideológiáját. Magam is ismerek többet közülük és elővigyázatos felkészültséggel figyelem mozdulataikat. Mi itt minden este egybegyülekezünk, itt beszélünk egész hajnalig, sőt még tovább is beszélünk és gyülekezéseinken ma már lehet mondani minden beszédünk ezen turbulens elemek ellen irányul.“

Ösztönszerűleg furcsálva ezt a gondolkodást, nem is titkoltam azt és igyekezve kifejezésre juttatni, így válaszoltam: „Egy olyan tiszta kép alakult ki mindezek után bennem, amely mélyen megváltoztatta mindeddig fennálló véleményemet. Egy tiszta kép, ha nem is a leghizelgőbb és a legtisztéletreméltóbb. Hová jutunk, kérdem, hát hová jutunk? Hová jutunk, hol van egy tiszta ember és hol van egy tiszta gondolat? Hogy az igazságot ne keressük, szerényen megelégedve egy tiszta emberrel és egy tiszta gondolattal, de hát hol van ez?“ Erre Horác Berger ur rágyujtva szokásos esti szivarjára, így válaszolt: „Egy tiszta ember és egy tiszta gondolat! Ugy látom, ön nem a dolgok lényegét keresi és gondolkodásában meglehetősen korlátozott, elképzeléseiben pedig a jámborsáig idealista. Mintha csak magamat látnám évtizedekkel ezelőtt, amikor még két tenyérrel kenyeret dagasztottam, — és mutatta két hatalmas tenyerét. — Nem akarom meggyanúsítani önt, — folytatta még — de amint látom itt barátaim, hű feleségem és kedves gyermekeim arcán, mindannyiunknak az a titkolt nézete, hogy önben egy sötét és rendzavaró elem rejtőzik. Itt Berlinben nem szokatlan ez. A mi hatalmunk a tőke és a polgári uralom árnyékában megingathatatlan és ha valamit kezdeni akar, előre megmondhatom, csak úgy viheti valamire, ha letesz bolondos szándékairól.“ Tekintettel az idő előrehaladott voltára, felemelkedtem — mondja két keskeny vállát tájékoztatásul felhuzva Rudolf Hexner — és elnézésüket kérve távoztam. Horác Berger ur nagyszámu családjá körében és hallgatag barátaitól övezve még ott maradt a letarolt asztal körül. Amint kiértem az udvarra, láttam, hogy kinyitják az ablakot és szellőztetnek utánam.

— Még elmondom röviden tanulságos kalandomat a bölcselőkkel és az elmélkedőkkel is, — mondja Rudolf Hexner és hosszú ujját belenyujtja az üres borospohárba, kihalászik belőle egy döglött legyet és ügyes mozdulat-

tal átfricskázza a szagos leánderbokrok fölött. — Tehát meglehetősen kiábrándultam, de ismereteimben megerősödve úgy határoztam, hogy az éjszakát a Berlinben átutazó filozófusok és elmélkedők közismert szállodájában töltöm, amely a Potsdammer Platz környékén egy csendes kis utcácskában épült. Ez a ház egy szürke, egyemeletes kis épület, alig különbözik építés szempontjából egy kisebbfajta kolostortól, kinézés szempontjából pedig egy másodrangú garnitól. Alacsony bolthajtásos folyosókról kis cellák nyílnak szanaszét, számozva és néhány idős háziszolga felügyelete alatt. A vendégszobák berendezése is a legegyszerűbb. Kis harangcsüng az előcsarnokban. Homályos villany ég a folyosókon és az ablakokon vasrács feszül. Ide tértem be én is, hogy elfoglaljak egy szerény szobát és nyugvóra térjek. Egyszerű ruházatom senkit sem ejtett tévedésbe, sem szomorú arcom, sem töprengésem. Láttak ebben a hotelben nálam még nagyobb csodákat is. A ház előirt és kifüggesztett rendjének értelmében jelentkeztem az irodában egy idősebb férfinél, aki karonfogott és miután kifizettette velem szobámat egy bizonyos időre, hangos sóhajtozások között felvezetett az emeleti közös terembe, ahol még lefekvés előtt néhány beteg bölcselő beszélgetett. Hatalmas füst töltötte meg a szobát és az egyik sarokban harmónium állott.

— Itt azonnal megismerkedtem pár elmélkedővel, akik köszvényüket gyógyítani, vagy ügyes-bajos dolgaikat elintézni jöttek Bajorországból Berlinbe s akik nem fogytak ki a bűnös város ócsárlásából. Így elbeszélgetve velük, én magam is alkalmasnak véltem a pillanatot, hogy rámutassak a megértő lelkek társaságában a dolgoknak azon helyzetére és sivárságára, amelyek orvoslásra szorulnak s amelyek egyben a bölcsélet és a hit mármár megingó alapjait képezik. A jámbor egyének figyelemmel kísérték szavaimat, majd egymásra tekintettek és jelentősen hallgattak. Majd egyikük, bizonyos dr. Ahles nevezetű, így szólt: „Ha nem csalódom és jól megértettem minden szavát és a szavai mögött bujkáló gondolatot, melyet a szavak részben eltakartak, részben kifejezésre juttattak, akkor mereven vissza kell utasítanom mindazokat a vádakokat és beállításokat, melyek csalhatatlan bölcseltem mulasztásait célozzák. Sajnálatos dolog, hogy létezhetnek még napjainkban egyének, akik egyeből bölcselétről is tudomást vesznek, hacsak elméletileg is, mint a miénk. A természet ősi törvényeire hivatkozva ki kell jelentenem, hogy igazság csak egy van és ez minden bizonnyal az, amit mi képviselünk.“

— Szokásom, — folytatja Rudolf Hexner és a kinyílt ajtón át kitekint a csendes uccára, — hogy ha más beszél, én csendben hallgatok. Megvártam tehát míg dr. Ahles beszélt, majd rámutattam csendes szavakkal azokra a veszélyekre, melyek a biztonság vak nemtörődomségének következtében csak szaporodhatnak, a közömbösségre, amely porlaszt és a tudatlanságra, amely a hitnek bár melegágya, de harci eszköznek a válság pillanataiban egyáltalán nem mondható. Dr. Ahles fölényesen mosolygott és így válaszolt: „Hűsz éppen ezek a mi erősségeink! Ha ismerné gondolkodóink és bölcselőink csalhatatlan tételeit, nagyon jól tudhatná, hogy azok frissességüket csak oly módon voltak képesek évezredek alatt változatlanul megtartani, hogy az emberek előtt általánosságban ismeretlenek. Ma már lehet mondani, hogy az ostobaság és a tudatlanság az egyetlen fegyverünk, eltekintve az anyagiaktól. De kérdem, volt-e vala mi nemes és tiszteletreméltó, aminek ne siettünk volna a két évezred alatt a segítségére, ha bántalmazás, vagy pusztulás fenyegette azt? Miután megerősödünk földi hatalmunkban, nem támadtunk-e mindent, ami támadásreméltó? Nem siettünk-e annakidején a fejlődő kapitalizmus segítségére a jövőbe vetett bizalom kecségtető reményével? Nem voltunk-e ott a tudo-

mányok népszerűsítő elferdítésénél, amikor tételeinket veszély fenyegette? Nem voltunk-e ott az első gyarmatosításoknál, tételes és fanatikus szavainkkal, az imperialisztikus hatalmak oldalán? És még ezer és egy hasonló kérdést tehetnék fel e vonatkozásban. Ne tesse tehát bele orrát avatatlanul a mi dolgainkba.“

— Hajnalban még sötét volt, felmentem a tetőre, fölöttem millió csillog ragyogott és én ott lebegtem a térben a város, a föld és a nép fölött! — mondja Rudolf Hexner zavaros fénnel szemében a szagos leánderbokrok alatt. Szemben a sasorru férfi még mindig mereven nézi őt, maga elé rakott két kezével az asztalon. A szumátrai Ris, a volt sanfranciskói szakács Kopping ur és az ügynök minden szavára áhitattal figyelve ülnek székeiken. Rudolf Hexner még így folytatja:

— Nohát, ezek voltak az én berlini kalandjaim. Így ismertem én meg az ellenséget és így ébredt fel bennem a változtatás szükségessége. Kevergettem a jelent és a jövőt, a valóságot és a tehetőségeket, ezt a züllött életet és a föld tiszta erdőségeit. Hallgat a nép, ugye hallgat! Ha hallgat a nép, az azt jelenti, hogy a nép valamit akar. Mi más lenne az én kötelességem, mint felébreszteni a gyűlöletet, megtisztítani hazugságoktól ezt a világot, lehetséges-e ez? Talán lehetséges, de csak egy másik hazugság felélesztésével. Nohát ez az, amire én szívesen és küldetészerűen most vállalkozom.

A szumátrai Ris kissé előrehajol, megfogja Rudolf Hexner kezét és így szól:

— Természetesen itt Berlinben sok minden megtörténhetik, ez érthető! Ma a világnak minden egyéb kell, mint értelem. Érthetetlen csodák kellene, zugó erdők, vér és misztérium, szép szavak, borzongás és lobogó. De hogy ezt egy ember adja, ahhoz heroizmus kell, fiatalság és erő. Miért nem küldötte el inkább a fiát? Vagy nincs önnek fia?

Rudolf Hexner most kivörösödik, hosszukás feje még jobban megnyulik a leánderlevelek alatt a füstben, bekecsét kigombolja felül, dülhös és engesztelhetetlen. Mérhetetlen dac tükröződik szemeiben. Ujjaival ingerlékenyen dorombol az asztalon.

— Nekem sohasem volt fiam! Magtalan vagyok, — mondja tehetetlen gyötrellemmel. A kitömött madarak üveges szemmel tekintenek le a falakról, kinn a szél füttyül. Még késő éjszaka van. Egy kutya a sarokban hangosan morog és fogát vicsorgatja. Értelmetlen lármával szólal meg egy villanyzongora.

GEREBLYÉS LASZLÓ: KÉT VERS

A VÉRTELESHEZ (Féja Gézának)

Mintha az édesanyja volnál:
óvd harapós, gonosz szelektől
ezt a falut! mely hozzád búvik,
mint akit úz seregnyi csendőr.

Ezt a falut: óh, ezt a népet,
— hisz árvagyermek —, más nem őrzi!
de rásugárzó szeretettől
meglásd, hamar fog nagyra nőni.

TÓPREGŐ

Be szép-kövér, be röfögős
most ez a disznó-csorda!
mintha a mennyből szüintelen
csak „kukrica“ csorogna.

De mért borus, mért hallgatag
mögötte a kanásza?
búsul a kedvese után?...
vagy tán jobb sorsra vágya?...